

Notat vedr. de mulige påvirkninger af en udvidelse af Helsingør Nordhavn på marsvinebestanden i det nordlige Øresund / habitatområdet Gilleleje Flak / Tragten

Jeppesen, Jens Peder

Published in:

Arbejdsrapport vedr. Helsingør Nordhavns fremtidige udvidelse

Publication date:

2009

Document version

Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):

Jeppesen, J. P. (2009). Notat vedr. de mulige påvirkninger af en udvidelse af Helsingør Nordhavn på marsvinebestanden i det nordlige Øresund / habitatområdet Gilleleje Flak / Tragten. I *Arbejdsrapport vedr. Helsingør Nordhavns fremtidige udvidelse* (s. 1-5). Museum Tusulanum.

Indledning

Som led i udarbejdelsen af plangrundlaget for en udbygning af Helsingør Nordhavn diskuterer dette startnotat de mulige påvirkninger, som en udvidelse af Helsingør Nordhavn, vil have på marsvinebestanden i det nordlige Øresund, nærmere betegnet i og omkring habitatområdet på nordkysten - Gilleleje Flak / Tragten som er et nyligt udpeget habitatområde og er et større sammenhængende stenrevsområde på 152 km² ud for Gilleleje og mange kilometer langs kysten.

Marsvinet – generel kort beskrivelse

Marsvinet, *Phocoena phocoena*, er den mindste af alle tandhvaler og samtidig den mest almindelige hval der findes i Danmark. Den tilhører Marsvin-familien *Phocoenidae* og er en af tre kendte arter i slægten af almindelige marsvin (*Phocoena*). Der skønnes at være omkring 250.000 marsvin i danske farvande (Nordsøen og indre farvande) og de lever typisk i små flokke fra 2-8 dyr. Det danske navn stammer fra den griselignende lyd den kommer med, når den er oppe og trække vejret. Parringstiden falder i juli-august. Efter en drægtighedsperiode på 10-11 måneder føder hunnen 1 unge, der vejer 6-8 kg. og er 60-80 cm lang. Denne dier i ca. 8 måneder. I en alder af 14 måneder er den kønsmoden. Marsvin foretrækker "rolige" leveområder på omkring 20 meters dybde nær kysten men ses ofte ude på det åbne hav. Dens føde består næsten udelukkende af fisk iblandet ledorme, snegle, krebsdyr og endelig blæksprutter. De geografiske forhold bestemmer variationen i fødesammensætningen således spiser marsvin i Nordsøen meget fladfisk (*Pleuronectiformes*), i Østersøen fisk fra kutlingefamilien og desuden i begge farvande torsk. Størrelsen på byttedyrene er altid under 25 cm. som den aktivt jager op fra havbunden. Marsvinet har været kommercielt udnyttet og jaget så langt tilbage som år 1000 og i 1800 tallet blev der nedlagt mindst 140.000 marsvin i de danske farvande. Den største trussel mod marsvinet nu om dage er utilsigtet fangst i nedgarn, alene nordsøfiskere får årligt mellem 5.000 og 10.000 dyr i deres net.

Marsvin i Øresund – historie og status

Der er meget sparsomme informationer omkring forekomsten af marsvin i Øresund både i fortid og nutid. Det bedste, nyeste og mest omfattende litteratur stammer fra en større undersøgelse udarbejdet af Danmarks Miljøundersøgelser i 2008. Rapporten havde til opgave at udpege beskyttede områder for marsvin i Danmark. I undersøgelsen blev der anvendt omfattende data opsamlet i perioden 1997-2007 fra satellitsporing, fly- og skibsoptællinger samt akustiske optællinger af marsvin i danske farvande. Den afsluttende rapport udpegede bl.a. det nordlige Øresund som meget vigtigt område for marsvinene specielt i sommerhalvåret og det er således denne udpegning som har givet anledning til det nye habitatområde på Nordkysten.

Monitoringsdata vedr. forekomsten af marsvin i Øresund fra før 1997 er som sagt stort set ikke eksisterende, så derfor er der i forbindelse med udarbejdelse af nærværende notat gennemført 8 interviews (se kilder) med personer som via deres daglige, mangeårige arbejde som fiskere i det nordlige Øresund, besidder en betydelig erfaring vedr. forekomsten af marsvin. Der er ud af disse interviews følgende tendenser : At der for 30-40 år siden blev observeret væsentligt færre marsvin på nordkysten el. i det nordlige Øresund, end der gør i dag. Der er periodisk mange observationer mest i Trekanten oppe mod det nye habitat, men også flere og flere observationer helt nede omkring Ven. Syd for Ven er observationer stadigvæk sjældne og kun forekommende om sommeren. Tæt på Helsingør er det hyppigst i de lavvandede og strømrige render omkring Lappen og Disken syd om Helsingør, hvor der bliver set marsvin. Marsvinene er stadigvæk "sky" og arrangerer sig, som for 30 år siden, i en "sikkerhedsafstand" til både og mennesker.

Etablering af havanlæg (havne, broer, vindmøller m.m.) og disses indvirkning på marsvin.

Man ved meget lidt om hvorledes et konkret havnebyggeri påvirker tilstedeværelsen af marsvin, så i virkeligheden kan man kun gisne om konsekvenserne for bestanden i et område.

"Der er aldrig lavet en undersøgelse over, hvordan byggeriet/udvidelse af en havn påvirker marsvin. Det nærmeste vi kan komme er at sammenligne med konstruktion af en havmøllepark, men selv her vil det blive gætværk om virkningen kan sammenlignes" (personlig kommentar Signe Svegaard, M.sc., PhD.student, DMU).

Effekterne på en marsvinebestand el. nærliggende habitat ved et havnebyggeri (el. andet byggeri på havet) må koncentrere sig til anlægsfasen samt efterfølgende i driftsfasen.

I anlægsfasen vil sedimentsspildet som følge af evt. gravearbejder kunne føre til forringede fourageringsmuligheder for marsvinene. Om sedimentsspildet kun får indflydelse tæt på nordhavnen eller, om de hydrografiske forhold (strømforhold m.m.) i området er af en sådan karakter, at hele habitatområdet nordpå vil kunne blive påvirket, har det ikke være muligt at få belyst i dette notat. Yderligere vil fysisk støj kunne forstyrre meget. Nedramning af monopæle fundamenter vides at udsende en meget forstyrrende støj, der kan skræmme marsvin væk fra anlægsområdet. Både sedimentspild og forstyrrelser fra anlægsarbejderne vil i praksis føre til et midlertidig tab af levesteder omkring havnen. Problemet vil imidlertid være kortvarigt og lokalt og skønnes derfor ikke at have væsentlig betydning for marsvinets tilstedeværelse, især ikke hvis man indtænker et bølgebrydende rev el. andre biotopforbedrende undervandskonstruktioner foran havnebyggeriet, som igen med tiden kan føre til større artsdiversitet i området og derved bedre fødemuligheder for marsvinet.

Driftsfaseforstyrrelser, altså når havnen tages i brug, må antages at kunne være ændrede strømforhold foran havnen og i hele Sundet som helhed samt tab af levesteder. Hvis havnefronten og havbunden tæt om havnen bliver opbygget som beskrevet overfor så bliver der snarere tale om et forbedret havbundsmiljø med øgede fourageringsmuligheder for marsvinene.

I forbindelse med vurderingen er det generelt antaget, at man med hensyn til havpattedyrs reaktioner og adfærd i nogen grad kan bygge på erfaringer fra andre undersøgelseslokaliteter. Derfor er det i dette notat valgt at kigge nærmere på konstruktionen af danske havmølleparker og deres rapporterede indvirkninger på marsvin idet konstruktionsmetoderne på havbunden minder en del om hinanden.

De mest omfattende undersøgelser af marine vindmølleparkeres effekt på marsvin er foretaget i forbindelse med etablering af vindmølleparkerne ved Horns Rev ud for den jyske vestkyst og Nysted i farvandet syd for Lolland.

Påvirkningen af områdets marsvin sås primært i anlægsfasen, og kun ved Nysted sås en negativ effekt de første to år af driftsfasen (altså da møllerne blev sat i gang), med en efterfølgende tendens til normalisering af antallet af dyr i området. Ved Horns Rev, som er et vigtigt område for marsvin og med generelt højere tætheder af dyr end ved Nysted, sås en svag negativ effekt i anlægsfasen og en kraftig men kortvarig reaktion i forbindelse med nedramning af pæle til fundamenter. Ved Nysted, et område med lavere tæthed af dyr, sås en kraftig negativ reaktion i anlægsfasen, hvor dyrene næsten fuldstændigt forlod vindmølleområdet. Også et referenceområde 10 kilometer væk blev påvirket.

Sejladstrafikkens (øget) indvirkning på marsvin.

Notatet vedr. lystsejladsmønstret i den nordlige del af Øresund, lavet af arkitektfirmaet Hasløv & Kjærsgaard, forudseer en fremtidig mindre stigning i "sejladser" igennem marsvinehabitatet til og fra Gilleleje, som følge af de fremtidige ekstra 200 bådpladser i Helsingør Nordhavn og at flertallet af de "nye" både vil være både sejl- og motorbåde over 35 fod. Notatet beskriver også, at de primære aktivitetsmåneder indenfor sejlladser er juni, juli og august, som er sammenfaldende med marsvinenes største synlighed i området.

Der er ingen videnskabelige afhandlinger, som undersøger hvilken indvirkning øgning af sejladstrafikken har på tilstedeværelsen af marsvin i et område. Enkelte afhandlinger stammer fra andre områder i verden og vedrører andre arter hvaler / delfiner, hvilket gør det svært at sammenligne. Generelt blev det ved disse undersøgelser vurderet, at der skulle meget og intensiv sejllads til (tilbagevendende arrangementer såsom hvalsafaribådture med turister) førend hvalerne blev påvirket negativt.

Vores egne (Øresundsakvariets og Marinbiologisk Laboratorium) erfaringer, i forbindelse med undersøgelser i Øresunds og danske farvande fortæller helt klare tendenser i retning af at: Sejllads med sejlbåde (uden motor) igennem et område med mange marsvin (f.eks. Storebælt) skræmmer ikke marsvinene snarere tværtimod. Marsvinene virker i de fleste sammenhænge nysgerrige også selvom de normalt indtager en "sikkerhedsafstand" til både og mennesker. Tilbagevendende og intensiv sejllads med motorbåde (speedbåde, vandski og jetski) derimod, har en hel klar skræmmende effekt på marsvinene i et område. Almindelig motorbådstrafik igennem et område vurderes ikke, at have en skræmmende virkning.

Vurdering

Ud fra de indsamlede oplysninger til nærværende notatudarbejdelse vurderes det at:

- Udvidelse af Nordhavnen kan, alt afhængig af konstruktionsmåderne, medføre en kortvarig forstyrrelse af marsvinebestanden – mest omkring anlægsarbejderne men måske også med mindre sandsynlighed i det nordlige marsvinehabitat. Erfaringerne fra danske vindmølleparker viser imidlertid, at marsvinene vender tilbage til områder i driftsfasen, hvorfor projektet ikke skønnes at have væsentlige negative indvirkninger på områdets marsvinebestand. Havneudvidelsen vil ændre på strømforholdene foran havnen men hvordan denne ændring vil påvirke marsvinebestanden på lang sigt, kan kun tiden vise. Det er dog efter vores mening usandsynligt, at strømændringerne vil have vidtrækkende negative konsekvenser for marsvinebestanden.
- Den forøgede sejlads trafik igennem marsvinehabitatet, omkring Nordhavnen og ruten til og fra Gilleleje, som menes at være resultatet af de 200 ekstra bådpladser i den nye Nordhavn, vurderes ikke at have nogen væsentlig indvirkning på bestanden af marsvin i habitatet.

Jens P. Jeppesen

Cand. scient.; marinbiolog

Kilder / Henvisninger

- Teilmann, Jonas; Sveegaard, Signe; Dietz, Rune; Krag Petersen, Ib; Berggren, Per; Desportes, Genevieve. **High density areas for harbour porpoises in Danish waters**, National Environmental Research Institute, NERI Technical Report No. 657, 2008.
- Bach, Steffen Sanvig; Teilmann, Jonas. **Environmental Impact Assessment (EIA) of offshore windfarms at Rødsand and Omø Stålgrunde, Denmark. A technical report on harbour porpoises**. September 2000. SEAS.
- Tougaard, Jakob; Carstensen, Jacob; Ilsted Bech, Nikolaj; Teilmann, Jonas. **Final report on the effect of Nysted Offshore Wind Farm on harbor porpoises**. Technical report to Energi E2 A/S. Annual report 2005.
- Jacobsen, Erik M.; Pagh Jensen, Flemming; **Forsøgsvindmøller ved Frederikshavn – konsekvensvurdering vedrørende fugle, fiskeri og havpattedyr**. Orbicon December 2007.
- E.ON Sverige AB, **Rødsand 2 Havmøllepark, Vurdering af virkninger på miljøet, Resume af VVM-redegørelse**, Juni 2007.

- Bejder, Lars; Dawson, Stephen M.; Harraway, John A.; **Responses by Hector's dolphins to Boats and swimmers in Porpoise Bay, New Zealand.** Marine Mammal Science, 15(3): 738-750. (July 1999).
- Fjord & Bæltcentret i Kerteminde (mundtlig)
- Systema Naturae 2000 (Classifikation)

- **Fiskere til interview:**
- John Trap, Lystfiskerskibet Skjold, 35 år på Øresund.
- Peder Elberg, Lystfiskerskibet Jaws, ca. 20 år på Øresund.
- "Dyt", Rederiet Elida, 30 år på Øresund.
- Carsten Nielsen, Lystfiskerskibet Havlit, ca. 32 år på Øresund.
- Jesper Jacobsen, fritids / erhvervsfisker på Øresund. 16 år på Øresund.
- Søren Jacobsen, erhvervsfisker i det nordlige Øresund. 20 år på Øresund.
- Erik André, fritidsfisker på Nordhavnen. 30 år på Øresund.